

Tal, i anledning af
jubel-festen, hållet enligt
Stockholms stads consistori...

Humble, Christopher Olofsson,

1700-1829 81 C Br. 1793

National Library
of Sweden

1793.

Humble, C.D.

L A L,

Vitt. So.
Tillf.
(Bn)

1700-1829
1793

i anledning af

Zubel=Feften,

Hållet enligt

Stockholms Stads Consistorii
Besallning

Öf St. Catharinae Kyrko=Schola,

i närvaro af

Församlingens Kyrko=Råd, Presterskap

och flere des Inwånare,

För

Schola Ungdomen därstädes,

den 9 Martii år 1793.

Öf

CHRISTOPHER OLOFSSON HUMBLE,

Rector Schola.

Stockholm,

Eryest hos ANDERS ZETTERBERG, 1793.

313
Institution i
1191198-19002
Källorna, ur hwilka det Historiska i detta Tal är
taget, äro: Cancell. Råderne von Dalins och Lager-
brings Swea Rikes Historier: Doct. Wästers Kyr-
ko-Ceremonier: Profesör Zants Disputationer: De
Motibus Liturgicis in Svecia, och Cancell. Rådet La-
gerbrings Disputation: De Concilio Upsaliensi 1593.
m. ff.

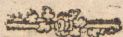
Mätte den Treenige Guden, han som Sjelf genom sin Försyn skänkt oss i vårt Fosterland den Salighet at fritt få i Anda och Sanning tilbedja honom, — måtte han — vår warelles Ursprung, vår Skapare, vår Beskyddare, vår Trälsare — ingjuta i våra hjertan sin Nåd, utbreda öfwer våra förstånd sitt Ljus, på dessa högtidliga, dessa til hans ära helgade ögonblick!

Mine Herrar!

Du, då jag ser Eder wid et det högtidligaste tilfälle här församlade, och då det är mig ålagdt at tolka dessa dagars glädje — om jag därwid erfar några känslor af den kalla, den ryssliga fruktan, som så entwäldigt råder uti swagare själar; så är det af den fulla öfvertygelse, at jag wet mig icke vara någon Talare. — Håfångt mågen I dersföre här wänta de store Oratorers prydlighet i uttryck, eld i utförande, ljushet i uttal, som så mäktigt fattar våra själar och med sin wäldsamma ström förer dem likasom in i en ny Werldskrets. — Nej! jag skal vara nöjd, om jag

A 2

af

af Eder kan winna några ögonblicks upmärksamhet, och om den enfald, som endast här är wanlig, som endast bör tålas i detta Rum, kan förtjäna Edert upriktiga bifall. — Och detta hopp uplyfvar mig. Ty under en 14:ton årig tjänstgöring ibland Eder wid denna Kyrko-Skola, är Eder oafbrutna ynnest, Eder upriktiga wänskap, Edert oinskränkta förtroende mig därpå den säkraste borgen.

Mine Barn!

Mine älskade Barn! Du, denna Catharina församlings Skola-Ungdom! Ofta har jag haft det ljuswa nöjet at tåla Eder ifrån detta Rum: Ofta hafwa här suckar — ach, upriktiga suckar — gjutits ur mitt bröst för Edert wål: Ofta har min tunga varit stammande, och tårar qwast den röst, som welat upmuntra Eder til den sanna Gudsfruktan, och til alla därifrån flytande Christliga dygder; — J ären sjelfwe mina witnen at så varit! — men aldrig — aldrig har det förr skedd wid åsynen af Edra Wälgörare, af Edra Lärare; blifwen derföre icke heker nu känslolöse wid mina förmaningar, glömmen icke de uplysningar Eder nu gifwas: De skola lära Eder, hwad för ordsak wi hafwe at glädja oss öfwer den sanna Religionens fria öfning uti vårt Fädernesland.

Jag sade, den sanna Religionens fria öfning. Så är det då til ditt låf, du Gudsdomeliga Religion, som wi alle äre här församlade! — Ja! —
går.

gårdagens Högtidligheter påminna oss därom, och vi hafwe redan där — i Helgedomen — fått höra: at du är Gudsdomlig, såsom en stor Författare säger, en helig människo-wån! Guds dotter, dygdernas bästa underwiserfka, en himla-ro, och bästa wålsignelse! Odödlig, såsom Gud, din Stiftare! Skön, såsom en af de Salige! Och ljuf såsom det ewiga Lifwet! Alla höga tankars Moder! Fromhetens saligaste Källa! Och outsågelig, när din ljusklare stråle sänker sig i de ädlare själar! — Kom, saliga Wån, och skapa du nu uti mig tankar, höga och ljufwa, såsom du sjelf är; ty det är du, — det är dina wålsignelser öfwer oss, som nu skola blifwa et wärdigt ämne för mitt Tal!

Aldrig ställes wår Religions wärde i klarare dag, än då wi jämföre dess verkningar på människo-slågtet med hwad andra Religioner och Sedolåror kunnat åstadkomma. Wid en sådan jämförelse skal hon winna en ny styrka för sin Gudsdomlighet, et nytt dyrbart wärde. Kastom derföre wåra blickar tillbaka på wåre Förfäder, och wi skole finna den uplysning wi söke.

Det har icke warit wårt Fäderneslands lott, at alltid hafwa kunskap om Guds saliggörande och sanna Religion: mindre har denna wålgörande himla-gåfwa alltid warit hos oss i en fri och otwungen öfning. Nej, — den natt, som nog länge, liksom ur en afgrundskula, utgjöt sit förskräckliga mörker öfwer Werldskretsen och nedsänkte alla dess

Inbyggare — någre få undantagne — i de ohygg-
 ligaste willor, har åfwen utbredt denna sin swarta
 flöja öfwer vår Nord. Ty så långt tillbaka som
 våre Håfdatecknare säga oss något om våra äldste
 Förfäder; så lemna de oss i den öfwertygelsen, at de
 woro insvepte i et det gröfsta Afguderi. Tre Gu-
 dar, eller rättare Afgudar, woro egenteligen före-
 målet för deras widsköppliga dyrkan. Bland dese
 war Thor den måst ansedde, hwarföre han ock kal-
 lades Alfader, samt himmelens och jordens Son.
 Efter honom dyrkades Oden, såsom Krigets och
 Segrens Gud, och derefter Frigga eller Fröja, som
 troddes gifwa en önnig skörd. Ut desas bilder,
 hwilka tilbådos uti et präktigt Tempel uti Gamla-
 Upsala, helgades Lundar, Trån, Uttehögar — off-
 rades djur och åfwen människor. Ty Håfderne in-
 tyga, at folket wid en miswårt ofrade åt dem sin
 Konung, samt at en annan Konung, för at winna
 en lång lifstid, offrade åt dem sin Son. Utom
 dessa ohyggliga, onaturliga och grymma offer gjor-
 de åfwen denna deras Afgudalära våra Förfäder
 til de wildoste rosdjur bland människor. Ty en frid-
 sam Furste ansågs ibland dem såsom en wekling,
 och man trodde sig aldrig kunna winna någon säll-
 het för sin själ efter lifwet, utom en wåldsam död.
 Detta förord sakade ock, at de hade sina Attestupar,
 eller branta bergspetsar, ifrån hwilka de störtade
 sig sjelfwe, för at komma til Wallhall, deras inbil-
 lade himmel. — Håmd war deras ädlaste skyldig-
 het; åfwen som krig och krigsbragder woro deras
 ärefullaste wärf. Det är sant, de woro wäl årlig-

ge och redligt sinnade; men hwartil tjänte dessa dygder, när de endast brukades uti krig och hårdnad? — Lejonet, M. U. är ju likawäl et rofdjur, ehuru det berömmes för sin stolthet och ädelmod! — Så woro ock desse våre Förfäder: blodig war deras ungdom, blodbestänkt deras mandom och i blod grånade ålderdomen. Landet låg derföre öde, Westensfaper woro flygtade, och med ouphörliga krig och Wikingsfärder orade de alla sina grannar. — Så lesde desse våre forntidens Hjeltar. Och hwad sägen J, M. U. wiljen J wäl byta med dessa Edra Förfäder? Wiljen J nu gå uti deras blodiga brynjor och trottsa tusende dödar, för besittandet af deras inbillade Ballhall? eller wiljen J håldre i dygdens sanna utöfning, — wår Guddomeliga Religions rätta hufwud-yrke — winna en af Eder Frälsare wist förwärfwad ewig Salighet?

Men lemnom dessa våra hedniska Förfäder i det stoft där deras multnade ben hwila. Dömmom icke deras gerningar. Kan hånda, om wi med dem wärlat rum på den stora Skådeplatsen, kan hånda wi då i deras mörker warit långt wildare? kan hånda de med wår uplysning warit långt mera prydde med den sanna dygdens åra?

Det är då tid at öfwer gifwa denna stela natt, som så länge fjättrat våra nordiska stränder, och höljdt våra isade fjällar i denna wilda dwala. Låt om oss se hwad det kan wara som följer i hennes swarta, ödsliga spår? Göga annat än en swag skymning af et matt framtindrande ljus; och, en skymning

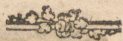
ning full af ångslande spöken, af qwäljande wålnader. Ty, huru fördelaktigt wi ock må beskrifwa Christendomens första Tidskifte uti vårt Fosterland; så kan det omöjeligen framställas under andra än så bedröfliga bilder. — Likwål hådar denna skymning en gång en wackrare, en gladare dag!

Swänne Tidshwarfswets fel, eller herrskande fördomar, synas likasom utom deras wetskap hafwa bidragit til Christendomens första utspridande uti våra Nordiska Länder. Det ena hos Hedningarne: deras Wikings-färder, hwarigenom de bleswo bekante med öfwerwundna Utlänningars seder. Det andra hos de Christne: den Påswiska Stolens nit-ålstan at utbreda sitt wälde och at göra andeliga intråktningar. Så litet som dese omständigheter tyckas kunna röra den sanna Christendomen; så wist är det dock at de märkeligen befordrat des tilwärt. — Så betjänar sig Gud, den alwise Guden, af åfwen de gröflta människans fel, när han wil winna sina stora ändamål, när han wil befordra sina höga affigter!

Man räknade åttahundrade och tjugu nio år efter wår Frållares födelse, då den Christna Låran aldrasförst feck sprida sit ljus öfwer wår Swenska Nord. En Konung Björn på Hanga war den som då aldrasförst emottog Munchen Ansgarius ifrån Abbot-Stiftet Corvey uti Westphalen, hwilken genont Påswens bref bliswit kallad at wara Nordens förste Apostel. Man wet likwål icke hwad framgång denna Ansgarii Predikan i början wannit ibland allmän

månheten; men det wet man, at han tyckts warit af mera fredligt sinnelag, at han aldrast underwisade uti Björks Stad, och at han under hela Björns regering gynnades i sina affigter. Smedlertid är det ock otwifwelaktigt, at, oakadt alla dessa bemödan- den, afguderit offren i Upsala ännu wärdades. Och blef icke afguda-tjänsten där förstörd förrän i en Konung Ingos tid. Eric Segerfäll anses eljest för den siste Hedniska Konung; äfwen som Dlof Skötkonung räknas at wara den förste Christne. Dock war icke den Hedniska Låran under dennes tid aldeles qwasd; ty man wet at Hedningarne så redades genom Afguda-Templets upbrännande uti Upsala, at de störtade Ingo ifrån Thronen och upsatte därpå hans Swäger Blot Swen, en ifrig Afguda- dyrkare. Under allt detta umgingos Christne och Hedningar med nog förtrolighet: man tålde bägge Tros-lårorita med mycken foglighet; och på samma högtidliga sammankomster druckos Christi och Thors skålar om hwarannan. Det hade warit önskligt, at dessa Catholske Christne altid wisat samma försigtighet i det tilkommande. Men knapt hade de fått fäste med sin Låra, knapt hade de wunnit det råddande Partiet på sin sida, förrän de började at med eld och swärd, med förföljelser och mord påtruga människan den Religion, som icke känner andra wapen än Öswertygelsen, och som icke werkar genom annat än endast genom Kärleken. På detta sätt wete wi, at en Norrsk Konung, Sigurd Forsalafarare, predikade Ewangelium med eld och swärd uti Wästergöthland. Så gick det til med Finlands

omvändelse under Konung Eric den Helige. Och så underkufswades och Christnades Carelen utaf Riks-Marschen Torkel-Knutsson.

O mitt Fädernesland! war det då ditt öde, at slitas ur det grymma Afguderiets fjättrar för at åter snärjas i en falsk Guda-läras snaror? Och du, Guddomeliga Religion, war det din lott, at icke straxt få wisa dig för Swea Inbyggare i din skönhet, i din heliga pragt? Skulle du än förbjudas at kasta på dessa Nordens barn dina leende blickar, och skulle du i stället för wälsignelser icke få gifwa dem annat än nya förbannelser? Ach, det har händt dig, såsom en stor Författare om dig klagar: Du har blifwit et swärd i den rasandes hand! En blods och mords Prestinna! De förste uprorsstiftares dotter! Icke Religion mer! Swart, som den ewiga natten, fruktanswärd, som de mördades blod, dem du slagit; och som går öfwer altaren på dödade! Som rōfwar åt dig de dunder, hwilka Domarens arm sig endast förbehållit! — Din fot står på Helfwetet, och ditt hufwud hotar uproviskt up til himmelen, när syndarens själ wanstapat dig, när en människo-fiende ombildat dig til den affkywärdaste! Du Guds Religion! Och i denna fasansfulla bild framstälde du dig först för våra olyckliga Förfäder.

En hwem ryser icke at finna, huru, utom wäld och förföljelser, den Christna Läran nu war berōf-
wad

wad all sin werkliga nytta. Bibeln war en för-
buden Bok, och i des ställe lärdes dåraktiga berättelser om föregifna Helgon. Predikningar hördes icke i Församlingen; ty Måsan på Latin war deras Gudstjänst. Förhör och undervisningar woro bortwårlade emot widskjeppebida besök af Presterna med fotatwagning, waxljus och wigwatten. Til Döpsen brukades ljus, salt och olja, och i Rattwarden uphöjdes brödet under klämtning och forsande til et högtidligt och afgudiskt tilbedjande, medan winet beröswades alla Lekmån wid des heliga bruk. Alla heliga förrättningar werkstältes på främmande språk under de narraktigaste uptog. Helgonen och deras ben tilbådos, och nästan otaliga helgedagar firades. Balsarter til de heliga orter anstältes, med andra oräkneliga dårskaper, dem Christus och hans heliga Såndebud til människoslägtet aldrig nämmt, mindre gillat, och hwilka det skulle wåcka ledsnad och wåmjelse at uprepa. När man härwid tillika påminner sig: at ägtskapet war förbudet Presterna: at lösaktighet utom des hos dem icke war owanlig: at syndernas förlåtelse såldes för penningar: at de gröffsta brott kunde försonas genom Pelegrimsfärder och dylika andagts öfningar: at Påsken hade sin enskildta skatt af hwar enda Inbyggare uti Riket: at ingen Biskop, utan at ifrån Rom betala sin skrud, seck öfwa sitt åmbete: at Presterne hade sin egen uti Skenninge Måte införde Lag: at de icke behöfde göra räkning för någon annan än den Helige Fadren uti Rom för sina gerningar; så må man håpnas och tro at det almånna Förståndet aldeles yrade

yrade och at hela Europa, som då war fjättradt i samma tråldom, helt och hållet förlorat tanken om sitt verkliga wärde. — Och jag tror mig icke behöfwa fråga Eder, M. N. om J änskade en sådan tid tillbaka uti vårt Fädernesland? — Emedlertid sökte wäl Unions Konungarne då och då, at minska den rikedom, den magt som Biskopparne under et sådant skändligt misbruk sig tillkansat; men sådana försök, huru hålsamma de ock woro, gingo altid förlorade. Och det tycktes at denna andeliga regering skulle trotsa hellska tiden.

Men Försynen, den öfwer människan wakan-
de Försynen, bryter snart detta wäld. Såsom en blixt framskjuta Religionens heliga strålar, och skingra de skuggor som hölja vårt Moderland, och bortjaga de wålnader som fjättra det uti elände, mörker och tråldom. — Och war det endast Gustaf Wasa förbehållet, at med wishet och granskning, med mildhet och alskar börja detta stora werk. Stor genom Swerges befrielse ifrån det Danska Tyranniet, borde han ännu blifwa större genom sitt Fäderneslands befrielse ifrån Roms ännu grymmare wälde. Och han gör det, Herren wälsignar honom, til wår innerliga glädje, til wårt Lands sällhet.

Nåstan på samma tid, som Gustaf Wasa losade af Swea Inbyggare de Danska fjättrarne, hade Martin Luther, sedan Theologia Doctor uti Wittenberg, börjat upptäcka de Påswiskes wilsfarelser, och wisa den Guddomeliga Religionen för människorna, i hennes ljuswa enfald, i hennes rätta skönhet.

het. Twänne Bröder, Olaus och Laurentius Petri, Studerande utaf Nerkes Nation, hade under denna tiden gordt en resa til Tyskland, för at winna större uplysningar uti Wetenskaper. Dese fingo uti Wittenberg smak för Luthers sätser, och dröjde icke at utspida dem i Sverige wid deras återkomst. — Detta deras förehafwande kunde icke dösljas för den store Wasas wakande öga. Han rådfrågade sig derföre hos sin Cantzler Laurentius Andrea, om denna nya Lära, och denne kloke mannen rådde honom at beskydda henne. Knappt war detta beslut taget, förrån det verkställdes med en widunderlig snabbhet, med den djupaste försigtighet. Disputationer anställdes wid Lärosätet i Upsala, för at öfwer tyga den uplystare delen af Nationen om den Lutheriska Lärans sanfärdighet. Bibeln öfversattes på modersmålet. En Swensk Handbok, Messa och Psalmer trycktes för at brukas i Församlingen. Nedan på Riksdagen i Wexerås 1527 inifränktes de Catholske Biskopparnes magt. Och på Mötet i Drebroy år 1529 faststältes: At Guds ord allena skulle tagas til grund för Predikningarne, och at Jus Canonicum, eller den Påfwiscka Lagen, skulle uphafwas.

Så blef då Swenska Församlingen för all tid friad ifrån et ok, det hon dragit jämt i 700:de år! Sådan war ock början, M. A. til det glada Ljus wi nu så fritt så skåda! Så seck den Guddomeliga Religionen en gång wisat sig för Swenska inbyggare i sin heliga, himla skönhet! — Wätte wi aldrig
före

förlora denna dyra gåsiva! Mätte wi aldrig med vårt fallfänniga bemötande, blifwa ordsak därtill, at hon med bedröfwade blickar, med et sorgse ansigte en gång skulle öfvergifwa oss!

Men det war ännu långt borta at denna himla Låran, denna sanna Religionen, seck wisa sig för våra Swenskar i sin högtids pragt. Skynningen hade förmycket fördunklat deras ögon, för at osskade kunna ståda detta Ljus i sin middags herrlighet. Dalkarlarne gorde upror, för det, at Messan hos dem, icke nu som förr, söngs på Latin. Mycket måste derföre wid Ceremonierna bibehållas, så: at icke ståda den okunniga, och af sinnligheter endast rörda almänheten. Dock med det förbehåll, at Presterne skulle troget underwisa sina åhörare: at det icke war dessa uptog, utan den Evangeliska Lårans sanna uplysning och tilwänt i deras hjertan, som gorde dem saliga.

Sådant war nu Religionens tillstånd under Konung Gustaf den I:s öfriga lifstid; och sådant förblef det ock under Konung Eric den XIV:s bullersamma regering.

Men denna wackra dagens gryning warade icke länge. Ty hastigt upstiger et svart moln, som i sitt dystra sköte bår den åska, huser de ljungeldar, hwilka synas på en gång wilja förstöra detta nyss upgångna himla Ljus. Påfwen har altid med harm kändt den förlust han lidit genom den Evangeliska Lårans utspridande uti vårt Fosterland. Jesuiterne,

ne, hans trognaste anhängare, fastade dertföre alltid slukande blickar på vår Nord, och wäntade med otålighet på det tillfälle som kunde yppa sig, för at gynna deras företag. Snart wisade sig ock et sådant; och lika snart woro de färdige med sina försåtliga anfall.

Då det är denna händelsen, som förorsakade det Upsala Möte, til hwilkets åminnelse wi säre denne Högtid; så låren I icke förundra Eder, M. N. om jag wid des beskriwande ledes til något större widlöftighet. Jag wägar ock dertföre än en gång utbedja mig edert tålamod, eder upmärksamhet.

Ordsaken til detta buller, det man wanligen kallat det Liturgiska owäsendet, — war Konung Johan den III:s förmaning med Polska Prinsessan Catharina Jagellonica. Denna Drottning, den Catholska Religionen högst tilgifsven, hade delat med sin Gemål uti 5 och et halft år et hårdt fångelse på Gripsholms Slott. Under denne tid hade hon med sin ömhet, med sin kärlek intagit hela hans hjerta, hela hans förtroende. — Ja, hon gick så långt under dessa försöjljeller, i estergifwenhet emot honom, at hon twärt emot sine Fäders Religion tog den Heliga Rättwarden efter den Evangeliska Lärans föreskrift. — Men man skal snart finna, at under detta blomster dolde sig en döddande huggorm. Ty hennes systemål med allt detta war intet annat än at småningom kunna låcka Konungen in i sina snaror. I denna affigt understöddes hon jemwål på det kraftigaste af 3:ne den Catholska Lärans tilgifsne
Mån,

Mån, hwilkas Åmbeten icke annat kunde än förwårftwa dem Konungens förtroende. Dese woro, Nils Mylonius, Kron-Prinsens Informator; Pehr Fechten, Konungens Secreter; och Johan Herbestus, Drottningens Viktsader. Följderne af desas bemöddande wisade sig snart. Ty knapt war Konungen upstigen på Thronen, förr än han straxt ökar Biskopparnes magt, ger Presterne en ny klädedrägt, och uptager en redan affkassad Högtidsdag. Men detta war allenast et förebud til allvarsammare företag. För at bereda detta, utgiswer Herbestus en Skrift full af Påswiska Ceremoniers och Lärors förswar. I Landsorterne utspridas flere förledande och förwillande Böcker, och en offentlig Disputations-Act anställes wid et Prestmöte, där likwål Konungen bisbö sin Gädernes-Lära. — Under alt detta arbetade dock den döende Arche-Biskoppen i Upsala, med skrifter, med böner, med tårar på sin sotsång, på den sanna Religionens bestående —. Men med dennes och flere andre trogne Lärares död, blef detta motstånd snart förqwafadt, och det Catholska ogräset seck en ny tilwärt, en ny frodighet. De nyss befordrade Presterne woro icke så enwise. De antogo snart och underskrefwo 17 Articklar, hwilka borde läggas til grund til den nya Messe-Ordnungen, och som skulle iakttagas wid Presternes inwigning i deras åmbeten. — Men detta skedde ännu utan hela Presterskapets wetskap, och twärt emot Profesorerens samtlycke uti Upsala. Emedlertid blef den nye Arche-Biskoppen, efter Konungens befallning, inwigd i sitt åmbete med nästan Catholska Ceremonier

nter och med den största högtidlighet uti Upsala. Cardinaler och Jesuiter underlåto icke heller ifrån alla orter, at i detta företagande upmuntra och lyckönska Konungen. De hade ock redan omwändt Grefwen Pehr Brahe, med flere Rikets högre Ambetsmän, til sina willor. Och Påfwen sjelf tilböd Konungen at sända til Rom ynglingar, hålft af de Adelige Familierna, för at upfostras i den Catholska Låran. Men ingen befordrade med mera nit, med större illslughet den nya Liturgiens antagande, än den nyligen ifrån Norrige ankomne Jesuiten Laurentius Norvegus, eller som han wanligen kallades — Kloster-Läse. Ty det war icke nog at han med disputerande, trätor och skrifter med eget namn underteknade ifrade för de Catholska wilfarelserna; — Nej, han skref åfwen de skändligaste smådeskrifter i sjelfwa satans namn, dem han utspredde hos den ännu widskjeggeliga almånheten, för at wäcka misstroende til den rena Evangeliska Låran. — Efter sådana förberedelser wisade sig ändteligen sjelfwa misfostret uti dagsljuset. Af Jesuiterne samman skrefwen, utkom sålunda denna Liturgien eller Messe-Ordningen på Latinska Språket år 1576, och hölts derefter Mesan af Arche-Biskoppen uti Upsala första gången Jul-Ottan samma år. — Men, M. U. ingen må tro, at hon dertfore blef så almant antagen uti Riket; ehuru hon genom flere Konungliga och Biskoppliga befallningar påböds. O nej, det funnos ännu flere Ordets Tjänare, hwilke uti sina predikningar och skrifter ifrade emot detta wäld, dessa wil-

wilfarelser. Men dese blefwo, dels mishandlade, dels affatte ifrån sina Umbeten, dels landsförwiste. — Och ibland dese Trones Hjeltar kunne wi framför alt nämna Konungens Broder, Hertigen af Södermanland, som, oakadt af Konungen högtidligen anmodad, icke antog denna Påswissa Mese: Ordning uti sitt Furstendöme. Det war ock han, som, för at göra en ände på dese under Konung Johan den III:s Regering beständigt fortwarande tråtor, efter denne Konungs död, lät sammankalla det Möte uti Upsala, genom hwilket den rena Evangeliska Låran wunnit sin rätta stadga uti vårt Fädernesland, och hwarigenom den sanna, den Guddomeliga Religio- nen fått sprida öfwer öf sitt wälsignade Ljus såsom en middags Sol.

Hastom derföre at fasta några blickar på detta Möte, som så fullkomligen beredt vårt lugn, wår timliga, wår ewiga sällhet.

Efter Konung Johan den III:s död syntes Sverige hotas med nya olyckor genom en Catholik Konungs upstigande på Thronen. För at undanröddja dese faror hastade Hertig Carl af Södermanland, den til Konung utropade Sigismunds Farbroder, til Rådet uti Stockholm, och föredrog där 5 öfwerläggningsämnen, hwaröfwer han begärde deras yttrande. — Och war bland dese ämnen äfwen den rena Evangeliska Lårans antagande uti Riket. Rådet fant nödwändigheten häraf, och sammankallade på denna Hertigens befallning et allmänt Stån-

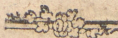

Ständernas Möte uti Upsala til den 25 Februarii 1593 — nu swarande emot d. 8 Mars. — Detta Möte, på det Konungen, som ännu wistades uti Polen, skulle därom blifwa underrättad, blef honom äfwen kungjordt genom en Hertigens beskickning. Til åttlydnad af denna kallelse samlade sig sedan alla Rikets Ständer uti Upsala på den utsatte dagen, som då inföll på Fastlags Söndagen. Men ingen ting märkwärdigt företogs, utom Predikningar, böner och lässånger til den Ewiges åra, förrån d. 2 Mars. Då waldes til Präses en Professor uti Upsala; hwilket Hertigen önskade, sedan Arche-Biskoppen afidit. Och så företogos öfwerläggningarne under Riks-Drotten Nils Gyllenstiernas öfwerwaro uti följande Ordning: — 7 Theser, som bestående Bibelns och Kyrkofädernas skrifers wärde, jämte de Apostoliska, Niceniska och Athanasianska Trosbekännelserna uplästes, bisöllos — Augsburgiska bekännelsen genomsågs, gillades — Liturgien afskaffades, afbads — Leipzigska, Frankfurtska, Wittenbergska och Helmstädtiska Faculteternes omdömen om Liturgien afhördes — Handboken och Messan förbättrades — Catechesen och Hustastan öfwersågs — Och sluteligen lemnades Mötets beslut til Hertigen at underskrifwas, som äfwen skedde uti sistnämnde månad. — Det är förunderligt och wärde wår upmärksamhet at wid detta Möte knapt märktes en gnista af oenighet. Alle Liturgiens anhängare begärde och erhöilo tilgift; utom en enda, Petrus Paulinus, hwilken för sitt enwisa wågrande blef affatt ifrån sitt ämbete. Den twisf, som upkom emellan Hertigen

gen och Ständerna, syntes wara af mera wårde; men den wisar hwad en stor Sjal kan upoffra, utan at förlora något af sin åra, för sitt Fäderneslands lugn. Man kan icke heller säga om detta Möte, at det endast war en Presters sammankomst eller öfwerläggning; emedan det underskrefs, icke allenast af alla Rikets Ständer, utan ock af alla dess högre Ambetsmän. Det skedde ock i den lyckligaste stund för Riket; ty ifrån detta saliga ögonblick har hwar och en fri Swensk fritt fått, efter Guds ords föreskrift, åkalla sin Gud.

Så har du då ändteligen segrat, Du Gudsomeliga Religion, och, med himla kraft segrat öfwer alla wisfarelser! Välkommen, välkommen, wi hånse dig, välkommen med alla dina wålsignelser! Lågre sig din frid omkring oss allestädes! Spride sig ditt heliga Ljus i våra själar! gjute sig din kärlek uti våra hjertan! och upfyllle din saliga, himla glädje hela vår warelse! Blif hos oss; ty du är skön som en wår morgon! Fukt oss med din himmelska dagg! Rena oss med ditt heliga Förbundsblod! Blif hos oss! Låt oss icke förlora dig! Uplifwa oss med ditt andeliga, nya Lif i din Gud! Led oss på våra wågar! Beskydda oss i farorna! Trösta oss i bedröfwelsen! Och lär oss den ewiga, wiså, oswifeliga sanningen; ty du är en källa til all salighet! Wi omfamne dig, wi ålske dig, wi åre dig, du saliga, ewiga Religion! Du, genom hwilken Martyrernas dödt den blodiga Martyr-döden! Du, genom hwil-

hvilken Propheterne propheetat! Du, i hvilken alle salige affidit! Kom, blif nær os! wi älske, wi äre, wi wälsigne dig!

Kom, säg os sjelf, hwad har du gjordt för wär salighet, dese tvåhundra år, som du welat bo uti wära hyddor! du welat wälsigna wär kalla Nord med din ljuswa närwaresse! Förtig icke för os dina storwerk! Dösj icke undan wära ögon de saligheter du öfwer os utgutit! Berätta os med din wanliga ljushet, med ditt wanliga förtroende, säg wära hjertan, huru du warit outtröttlig för wärt wäl! — Ach, du bönhörer os wiserligen; din uprättiga kärlek kan icke neka os, wär begäran. — Och jag tycker mig höra denna ljuswa, saliga röst i alla Swenscars hjertan såsom en morgondagg nedflyta ifrån dig, du Guddomeliga Religion:

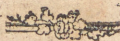
Hwad har jag gjordt ibland Eder, I Swea Inbyggare, under den tid I icke förjagat mitt saliga Ljus ifrån Edra hemwist. Ach, hwad har jag gjordt, och hwad har jag icke än mera funnat göra, om I allenast lemnat mig hela Edra hjertan? — Hwad har jag gjordt! Skåden omkring Eder, ibland Eder och i Eder, och I skolen allestädes finna mina wälsignelser. Skåden omkring Eder! och I skolen öfweralt se ljuswa werkningar af min närwaresse. Hwem har lärdt Eder, då I betrakten de ting som omkring Edra, at i dem igenkänna Eder Gud? Hwem har sagt Eder, då Solen i sin högtids prydnad

nad uptråder öfwer de offliga bergens förgylta spetsar, at hon är en lefwande afbild af Jesum, Edra själar's Brudgum? Hwem har lärdt Eder, at allestädes i Naturen finna Eder Skapare, Eder Beshydare, Eder Krålsare? Hwem har underwisat Eder, at Wären — den ljuswa lifgifwande Wären — är en skön målning af den himmelskt förtjusande wår, då våra kroppar skola med blomsterlik herrlighet upstiga ur deras dysfra boningar til det ewiga Lifwets alltidwarande Sommar? Hwem har sagt Eder alt detta, om icke Jag — Jag den Guddomeliga Religionen, med mina underwisningar? — Och skåden åswen ibland Eder; så skolen I icke mindre få se mina wålsignesser. — Ach, I Swea Inbyggare, hwem har ibland Eder uprest dessa Torn, dessa prydliga Byggnader, dessa Konstens Under, dessa helgade Guds Tempel, där intet annat ljuder, än Guds Låssånger och saliga Bud? Och där Jesu utwalda Brud, Hans heliga Församling, så fritt får i Anda och Sanning tilbedja honom? Hwem har utrustat Lärarena ibland Eder med Andans Bewisning, med en himmelskt sönderdelande Eld, med hjertats Enfald, med sjelfwa Gudomens Höghet, med Kärlekens ljuswa Balsam, at kunna öfwerthyga, at kunna binda Eder tankkraft? Hwem har upwäckt desse Wise män, som så redligt åtagit sig Guds sak ibland Eder, och som med et så wårdigt alskar krossat motståndarenas, belackarenas anfall? Hwem har utrustat desse djupsinnige Lärde, at med sina grundeliga Skrifter kunna tilstoppa Rättarenas munnar? Hwem har uprest dessa Låro-hus, där Eder
Ung

Ungdom danas, för at, lif den växande brodden uti morgonsolen, upblomstra i alla saliga och nyttiga Betenskaper? Hwem stärker där den trogne Läraren med kraft, med tålmod; hwem uplifwar honom, at han icke tröttnar, då han ser sitt bemödade ofta fruktloft, ofta föraktat, ofta tadtat? Ach, är det någon annan än Jag — Jag, den Guddomeliga Religionen, som wålsignat Eder med dessa wålsignelser? Men detta är ändå icke nog. Skåden widare ibland Eder, och I skolen ännu så se förunderligare ting, alla mina händer's werk. Hwarifrån hafwa wål Eder store Konungar hämtat den wisshet, det oförsträckta mod hwarmed de skyddat Eder, och beredt Edert wål? Hwadän hafwa Swenskar fått de swenska hjertan, som så utmärkt hedrat dem bland Folkslagen, at wara trogne och redlige Underfåtare? Hwarifrån har Ambetsmannen hämtat det nit i sitt kall — Arbetaren den hårdighet under sina mödor, som så pryda deras lefnad. Hwarifrån har den älskande Fadren, den ömra modren fått den eld, som uplifwar dem för deras barns sällhet; och hwadan hafwa wål de spåde Barnen detta oinfränkta förtroende, denna kärlek utan gränser, som så nära sammanbinder dem med Föräldrarna? Hwarifrån har Husbonden den ömhet som eldar honom för tjänarens wål och tjänaren denna trohet tillbaka mot sin Herre? Ur hwilken källa flyter wål Eder inbördes kärlek, Eder wänskap, Edert förtroende, Eder försonlighet, Eder årlighet, Eder upriktighet, eder idoghet, Eder ömhet, Edert medlidande, Eder
tack.

tacksamhet, Edra förböner, med et ord, alla Christliga dygder, som så nära, så broderligen förena Eder? Och ifrån ingen annan än ifrån mig, ifrån den Guddomeliga Religionen — Jag, alla Samhällets fastaste Pelare! Men tröttens icke, fasten och sluteligen edra blickar in uti Eder själfwe; så skolen I ännu mer finna, hwad jag gör til Eder Salighet. O, hwem är det wäl, I mine trogne wänner, som gjuter denna himla fred i Edra hjertan, som skapar denna himmelska harmonie, som är råddande i all Eder umgängelse? O, genom hwem kunnen I där skåda Eder försonade Gud utan rådska? Genom hwem där smaka Jesu Eder Frälsares försonings sötna? Genom hwem ägen I den sälla Trons wisshet? Genom hwem njuten I denna ljufwa försmak af himmelen, som så högt höjer Eder öfwer det jordiska? Genom hwem kunnen I fördraga och förrätter, uthårda plågor och förföljelser? Genom hwem segra öfwer Edra böjelser? Genom hwem winna öfwer Döden: och genom hwem — och genom hwem triumpherande ingå i den ewiga Glädjen? Se alla dessa saligheter äro ymnigt ingjutne uti Edra hjertan genom mig, Jag, som är Eder Wän, Jag, som med min närwarelse wil wälsigna Eder, Jag, den Guddomeliga Religionen!

Och, Guddomeliga, saliga Religion, huru store äro dina wälgerningar emot människosläktet? Och de wilja ändå — de otacksamme människorna — wilja ändå icke lida dig: de hata och förfölja dig,
de

de försmåda och förbanna dig, desse otacksamme människor! Men detta är din lott, du förlåter dem deras swaghet, deras wilfarelse! Blif ändå hos oss och öfswergif oss icke, Du Guddomeliga Religion! ty du werkar långt mera godt än alt detta. Se, du skyddar äfwen dina Wänner, som troget älska dig, som troget hålla sig til dig, ifrån deras fiender, ifrån wilfarelserna, och stårter dem under förföljelsen!

En, hwilkens wälgerning är det wäl, at wi icke nu mera behöfwe dö den blodiga Martyr: Döden? Hwilkens gäswa är det, at wilfarelsernas moln i wårt Land blifwit på desse tvåhundra år så kraftigt svingrade? Ach! det är ingen annans än din, du människoslägtets Wälgörerska!

Wägtigt skyddade du oss för de Catholska äffkor, som under Sigismunds Regering syntes wilja krossa oss. Med guddomelig styrka stillade du de Calvinistiska stormar, som under Carl den IX:s styrelse tycktes wilja förstöra wårt lugn. Med tapperhet och mod stärkte du Den Store Gustaf Adolph, at freda våra Tyska Trossörwantes Rätt; — samt återgaf desse dine förtryckte wänner Freden och Friheten genom den Wise Örenstjerna, under det Christina förde den Swenska Spiran. Med ditt himla ljus qwasde du de Pietistiska irrbloss, som under Carl den XI:s regerings tid oss hotade. — Och du skänkte då wårt Land den oskattbara glädjen, at sjunga Gud, din Stiftare,
B 5 et

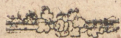

et heligt Jubel öfwer din närwarelse ibland oss, samt at åter få skåda dig i en prydligare herrlighet. — Nu alt sedan, detta sednaste århundrade, huru stor har icke din wålsignelse warit öfwer oss? — En Dippels griller förjagade du under en Fredrics regements-tid. — Och under Gustaf den III:s regering har du wisat dig för våra ögon med större skönhet, med mera mildhet. — Den Nya Sectens willor såg du då med sorgsna ögon; men du tolde den med ömhet, och erfor med en ljuf, himmelsk förnöjelse at denna feberlika yra astog, i den mån Passionerne uphörde at elda inbildnings-kraften. Swedensborgs Syner och Animaliska Magnetismens uptog wille du icke heller då fördrifwa ur din åsyn; ty du har funnit, huru dese den upjagade inbildningens foster snart skulle störta öfwer sin egen byggnad. Den frihet Catholikerne och de Reformerte wunnit i vårt Land at öfwa sin Religion, ser du icke nu med afundsfulla blickar; och du misunnar icke heller Judarne deras närwarande Religions förmänar. —

Ach, så få wi då ändteligen skåda dig gudsdomeligen mild och wålgörande ibland oss allestädes, du Guds Religion, och glädja oss öfwer din ljufwa närwarelse, och frögda oss och förnöja oss öfwer dina nya genom kärleken wundna Segrar! — Skön har du til närwarande stund wisat dig ibland oss; men skönare skal du än blifwa. — GULSTEN den III upgaf teckningen til denna din skönhet, då han wid et almånt Riksmöte wisade nödwändigheten af en ny Bibel-öfwersättning och af en
ny

ny Psalmbok, och då en Jubelfest öfwer äminnel-
sen af ditt antagande ibland oss beslöts at firas.
GÅR, under det han bär den tunga Rege-
rings-bördan, at fullborda dessa dina skönheter: at
du må wisa din Ledstjerna, det heliga Guds Ord,
för våra ögon uti renare glans: at wi med nya Läs-
sänger må få prisas vår Gud uti Församlingen.
Och hwad GÅR icke hinner fullborda, det hafwe
wi at wänta af vår Smorde, vår GUSSE
ADOLPH, hwilken du, lik en af himmelens Ee-
rapher, tagit i din wärd, för at uplifwa och omsat-
ta med dina flyddande wingar. — Ja i det tilkom-
mande — hwilken sällhet hafwe wi icke där at
hoppas af din heliga människo-kärlek? Hwilka wäl-
gerningar lofwar oss icke där ditt lugna ansigte, ditt
milda, ditt fridsamma wäsen? — Skola icke i de
kommande tider Wantrons irrblos för din herrliga
glans flygta? — Wid ditt rena Ljus — skola icke
Otrons mörker skingras? Skall icke den förwillade
någonsin känna sin wilfarelse och wälsigna dig? Den
bedragne — skal icke han föras ur sina willor och
hylla dig med glädje? Och människorna, de swa-
ge människorna, skola icke de en gång erkänna sina
brister och blifwa starke genom din ljuswa kärleks-
kraft? — Men lemnom dessa hoppets ljuswa aningar!
Och glädjoms heldre öfwer den salighet wi äge!
— Ach ja wi glädje oss innerligen öfwer din ljus-
wa närwarelse, ibland oss, Du Guddomeliga Re-
ligion! — O, glädjoms Mine Herrar! öfwer den-
na himla gåfswans saliga wälsignelser! — Ach, gläd-
jens, mine Barn, mine älskade Barn, öfwer detta
Re-

Religionens heliga Ljus, som redan i Eder ungdoms
 vår wil uplysa Edra Förstånd, wil föda Edra Själ-
 lar, wil värma, wil uplysa Edra Hjertan!

Men det är tid at afbryta denna vår glädje.
 — Hvad säger jag! at afbryta den? ach nej, hel-
 dre, långt heldre at höja henne, at förädla henne
 genom trogna förböner för vårt Fosterland! Detta
 är ock din wilja, detta är också din önskan, du Gud-
 domeliga Religion, du människo-slågtets saliga, ewi-
 ga Wån!

Derföre få hör, Du Treenige Gud, Du
 Ewige Majestät, de suckar, som wi nu — intagne
 af glädjen öfwer dina wålgerningar — til dig up-
 höje ifrån vår syndiga jord. Förstjut oss icke, det
 är i förtrostan på din Religion, din sanna Dyrkan,
 den du oss sjelf uppenbarat, som wi med de trogna-
 ste böner nalkas din heliga Thron! Hör dem, Her-
 re, för Jesu vår Frälsares blodiga Död och ewigt-
 gällande Försoning! Wi öfwerlemne i din heliga
 wård vårt ålfade Fosterland! Skydda det, ewige
 Gud, ifrån alla olyckor, wålsigna det med din Nåd,
 och gif alla des Inbyggare et hjerta och en själ til
 at enhålligt tjåna dig i din sanna Dyrkan! Wårda
 Hans Kongl. Maj:ts vår Allernådigste Konung!
 Ingjut i Hans själ det heliga, himla Ljus, som ut-
 går ifrån Dig, och helga Hans hjerta med din out-
 grundeliga Nåd! Blifwe Han en Stor Konung;
 stor för sitt Fådernesland; stor i medgången, stor i
 farorna! Lag åfwen i din wård Hennes Kongl.
 Maj:t

Maj:it Enke-Drottningen! Blif, store Förbarmare,
Hennes osvikliga Tröst! och wälsigna Henne med
din saliga kunskap, at Hon må blifwa et Ljus i en
sann Gudsfrugtan för hela vårt Fädernesland! Be-
skärma Regenten, Hans Kongl. Höghet Hertigen
af Södermanland, och skydda honom ifrån alla fa-
ror! Mätte Hans Hjeltemod blifwa lika lysande
under den tunga Regeringsbördans tryckande mör-
dor, som det wisat sig store på hafwets böljor mot
Rikets fiender bland tusende dödar! Wälsigna äf-
wen med ditt beskydd Deras Kongl. Högheter Her-
tiginnan af Södermanland, Hertigen af Öster-
göthland och den Kongl. Prinsekan! Blifwe de-
ras lefnad glad til hela vårt Rikes glädje! Gif alla
Rikets Umbetsmän, och i synnerhet denna Sta-
dens Höge Styrande, så ock denna Catharina För-
samling's Ryrforåd och Föreståndare den sällhet de
sig sjelfwe önske! Wårda, milde Beskärmare! din
Fårabjörd, denna Christliga Församling! Bewara
des Herde *)! — Men ach! — Han behöfwer icke
en sådan önskan! Han är bortgången! såfångt sö-
ke wi honom ibland oss med våra forskande blickar!
Han är icke — icke mer! Och wi äre Faderlöse!
— Men dölsjom denna sorg för dessa dagars gläds-
je! Du — du, Guddomeliga Religion, hans för-
trogna, hans ljuswa sällskaps-wån, — du har
tagit honom wid handen och ledt honom in i sa-
ligare ångder! där han bland Unglars och Se-
raphers renade Chorer får sjunga Gud och Lam-
met

*) Herr Doctor Branders dag d. 7 i samma månad.

met et fullkomligare Jubel. — Misunnom honom icke hans Salighet! — Utrusta Lärarena med din kraft, och skänk Åhörarena en ljuf förnøjelse i ditt Ords lefwande sanningar! Men framför alt — och framför alt skydda, wålsigna och bewara denna Kyrko-Schola! Mätte härifrån utgå, likasom ur en Herrans plantering, många ämnen til nyttiga Medborgare uti Samhället! Mätte Lärarena få kraft ifrån dig, at med saktmod, med mildhet, med kärlek böja dessa spåda telningar til den Christliga dygdens utöfning! — Ja, blif du oss alt i alla, Du Ewige Kärlek, Du Majestätiske Gud! Wålsigna oss med dina saliga wålsignelser! Ingjut i våra hjertan de heligaste känslor af din Guddomeliga Religion! Låt oss alla blifwa däruti faste, oryggelige och beståndande, til dess detta Lifwets skiften förwäxlas med ewigheten, och den högtidlige Upståndelsens morgon börjar et aldrig uphörande Jubel-år. Tag oss då alla in i din ewiga glädje, Du, som war, som är, som vara skal!

Och ware detta sagdt!

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

